

Hotărârea CJUE în cauza C-354/18, Rusu

Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) a pronunțat luni, 29 iulie 2019, hotărârea în cauza C-354/18, Rusu, ca urmare a cererii de decizie preliminară formulate, în temeiul articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), de Tribunalul Bacău, în legătură cu interpretarea articolelor 4, 7, 8 și 12 din Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întâzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91.

Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu în legătură cu compensarea prejudiciilor moral și material suferite ca urmare a unui refuz la îmbarcare.

Situația de fapt și întrebările adresate CJUE

Reclamanții din litigiul principal au rezervat două bilete de avion la o companie aeriană pentru a se deplasa de la Bacău la Londra, locul unde aceștia sunt stabiliți și lucrează. Din cauza schimbării aeronavei, reclamanților li s-a comunicat că îmbarcarea lor nu mai este posibilă, transportul lor fiind reprogramat pentru un alt zbor la aceeași companie cinci zile mai târziu. Ulterior, compania pârâtă a oferit reclamanților, în temeiul Regulamentului nr. 261/2004, o compensație de 400 de euro de persoană. Referitor la această compensație, reclamanții au considerat că urmărește să compenseze doar daunele morale suferite de părți, dar nu și pe cele materiale. În acest sens, reclamanții au sesizat instanța națională și au solicitat obligarea pârâtei la plata sumei de 437 de euro și, respectiv, de 386 de euro cu titlu de daune materiale, echivalente unor rețineri din salariu. În plus, reclamanții au solicitat 1 500 de euro fiecare cu titlu de daune morale. Pârâta a susținut că reclamanții nu erau îndreptățiți la compensații peste cei 400 de euro menționați în Regulamentul nr. 261/2004, deoarece nu au solicitat expres să fie transportați mai rapid, cu o altă companie aeriană și pe o altă rută, ci au acceptat zborul reprogramat.

Instanța sesizată a admis în parte cererea, obligând pârâta să achite fiecăruia dintre reclamanți 400 de euro reprezentând daune morale și respingând restul pretențiilor acestora. Atât reclamanții, cât și pârâta au formulat apel împotriva deciziei primei instanțe în fața instanței de trimitere (Tribunalul Bacău), care a considerat necesară clarificarea anumitor aspecte legate de interpretarea articolelor 4, 7, 8 și 12 din Regulamentul nr. 261/2004. Astfel, instanța de trimitere a considerat că este necesară suspendarea judecării cauzei și a adresat Curții următoarele întrebări preliminare:

- 1) *Dacă suma de 400 euro prevăzută de articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 261/2004 urmărește compensarea în principal a daunelor materiale, urmând ca cele morale să fie analizate din perspectiva articolului 12 sau prin articolul 7 alineatul (1) litera (b) se acoperă în principal daunele morale, cele materiale fiind supuse dispozițiilor articolului 12?*
- 2) *Dacă suma reprezentând salariul nerealizat ce depășește suma de 400 euro stabilită de articolul 7 alineatul (1) litera (b) se circumscrie noțiunii de compensație suplimentară prevăzută de articolul 12?*
- 3) *Potrivit articolului 12 [alineatul (1)] teza a doua, «[c]ompenzația acordată în conformitate cu prezentul regulament poate fi scăzută din această compensație». Acest articol din regulament trebuie interpretat în sensul că lasă la latitudinea instanței naționale scăderea sumei acordate în temeiul articolului 7 alineatul (1) litera (b) din compensația suplimentară sau că această scădere este obligatorie?*
- 4) *În cazul în care scăderea sumei nu este obligatorie, care sunt elementele pe baza cărora instanța națională decide dacă să scadă suma prevăzută de articolul 7 alineatul (1) litera (b) din compensația suplimentară?*
- 5) *Dacă prejudiciul cauzat ca urmare a neplății salariului ca urmare a imposibilității prezentării angajatului la muncă în urma sosirii cu întârziere la destinație, ca urmare a redirectionării, trebuie analizat din perspectiva îndeplinirii obligațiilor prevăzute de articolul 8 sau de articolul 12 raportat la articolul 4*
- 6) *Dacă îndeplinirea obligației operatorului aerian de a acorda asistență în baza articolului 4 alineatul (3) și a articolului 8 din Regulamentul nr. 261/2004 implică prezentarea către pasager de informații complete cu privire la toate opțiunile acestuia de rerutare astfel cum sunt prevăzute de articolul 8 alineatul (1) literele (a)-(c) din regulament?*
- 7) *În condițiile articolului 8 din Regulamentul nr. 261/2004, cui revine sarcina de a proba că redirectionarea s-a făcut cât mai repede posibil?*
- 8) *Impune regulamentul obligații pasagerilor de a efectua căutări pentru identificarea altor curse către destinație și de a-i solicita companiei găsirea de locuri în cadrul acestor curse sau compania aeriană este*

obligată din oficiu să caute cea mai avantajoasă opțiune pentru pasager de a-l transporta pe acesta la destinație?

- 9) *Prezintă relevanță în determinarea daunelor suferite de către pasageri faptul că aceștia au fost de acord cu propunerea companiei aeriene de a le oferi un zbor la data de 11 septembrie 2016, deși puteau presupune că nu vor fi plătiți pentru perioada cât vor lipsi de la serviciu?*

Hotărârea CJUE

Cu privire la prima, la a doua, la a cincea și la a noua întrebare

Prin intermediul întrebărilor menționate, instanța de trimitere a solicitat, în esență, să se stabilească:

- dacă articolul 7 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 261/2004 trebuie interpretat în sensul că suma prevăzută de această dispoziție urmărește să compenseze un prejudiciu precum un salariu nerealizat sau dacă un astfel de prejudiciu poate face obiectul compensației suplimentare prevăzute la articolul 12 alineatul (1) din regulament;
- cum se determină acest prejudiciu din punctul de vedere al regulamentului menționat.

Curtea a amintit că Regulamentul nr. 261/2004 urmărește asigurarea unui înalt nivel de protecție a pasagerilor aerieni și că articolul 7 alineatul (1) din acestea vizează să compenseze, în mod standardizat și imediat, prejudiciile constituite de neplăcerile cauzate, printre altele, de refuzul la îmbarcare în transportul aerian de pasageri, fără ca aceștia din urmă să fie obligați să suporte inconveniente inerente introducerii unor acțiuni în despăgubire la instanțele competente. Textul însuși al articolului 4 alineatul (3) impune operatorului de transport aerian să acorde imediat despăgubiri pasagerilor cărora le-a refuzat îmbarcarea împotriva voinței lor.

Astfel de valori forfetare nu vizează să despăgubească decât prejudiciile care sunt aproape identice pentru toți pasagerii în cauză - în schimb, nici articolul 7 alineatul (1), nici Regulamentul nr. 261/2004 în ansamblul său nu prevăd compensarea prejudiciilor individuale, inerente motivului deplasării pasagerilor în cauză, a căror reparare impune neapărat o apreciere de la caz la caz a amplitudinii prejudiciilor cauzate și nu poate, în consecință, decât să facă obiectul unei despăgubiri a posteriori și individualizate.

De asemenea, instanța UE a precizat că, potrivit articolului 12 alineatul (1) prima teză din Regulamentul nr. 261/2004, acesta din urmă se aplică fără a se aduce atingere drepturilor pasagerilor la o compensație suplimentară.

Curtea a subliniat că Regulamentul nr. 261/2004 nu se poate opune ca un pasager afectat să poată fi compensat pentru un prejudiciu care îi este propriu și care are vocație să fie apreciat individual și *a posteriori*, în măsura în care dreptul național sau dreptul internațional îi acordă dreptul la o asemenea compensație, cu condiția ca aceasta să fie suplimentară față de compensația forfetară prevăzută de acest regulament. În aceste condiții, un asemenea salariu nerealizat trebuie considerat un prejudiciu care poate face obiectul unei compensații suplimentare prevăzute la articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 261/2004. Instanței de trimitere îi revine sarcina să determine și să aprecieze diferitele elemente constitutive ale acestui prejudiciu, inclusiv, dacă este cazul, comportamentul pasagerilor lezați, precum și amploarea compensării prejudiciului menționat, luând în considerare temeiul juridic pertinent.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, instanța de trimitere a solicitat, în esență, să se stabilească dacă Regulamentul nr. 261/2004, în special articolul 12 alineatul (1) a doua teză din acesta, trebuie interpretat în sensul că permite instanței naționale competente să scadă compensația acordată în temeiul acestui regulament din compensația suplimentară, însă nu o obligă să facă acest lucru. În plus, a fost ridicată problema condițiilor în baza cărora instanța națională competentă ar putea proceda la această scădere.

Curtea a statuat că respectiva dispoziție trebuie interpretată în sensul că permite instanței naționale competente să scadă compensația acordată în temeiul acestui regulament din compensația suplimentară, însă nu o obligă să facă acest lucru, regulamentul menționat neimpunând instanței naționale competente condiții în baza cărora ar putea proceda la această scădere.

Cu privire la a șasea și la a opta întrebare

Prin intermediul celei de a șasea și al celei de a opta întrebări, instanța de trimitere a solicitat, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul nr. 261/2004 coroborat cu articolul 8 alineatul (1) din acest regulament trebuie interpretat în sensul că impune operatorului efectiv de transport aerian să prezinte pasagerilor informații complete privind toate posibilitățile prevăzute de cea de a doua dintre aceste dispoziții sau dacă această dispoziție impune de asemenea pasagerilor în cauză să contribuie activ la căutarea informațiilor în acest scop.

Curtea a statuat că operatorul efectiv de transport aerian este obligat să le propună pasagerilor o alegere, în condițiile pe care articolul 8 alineatul (1) din acest regulament le stabilește la literele (a), (b) și, respectiv, (c) - propunere care să le furnizeze pasagerilor ce au suferit un refuz la îmbarcare informațiile necesare pentru a le permite să facă o alegere eficace în scopul fie de a-și anula zborul, cu rambursarea costului biletelor, fie de a-și continua transportul, în condiții de transport comparabile, către destinația lor finală, cât mai repede posibil sau la o dată ulterioară.

Astfel, dispozițiile menționate [articolul 4 alineatul (3) și articolul 8 alineatul (1)] trebuie interpretate în sensul că impun operatorului efectiv de transport aerian să prezinte pasagerilor în cauză informații complete privind toate posibilitățile prevăzute de cea de a doua dintre aceste dispoziții, pasagerii în cauză neavând nicio obligație să contribuie activ la căutarea informațiilor în acest scop.

Cu privire la a șaptea întrebare

Prin intermediul celei de a șaptea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 8 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 261/2004 trebuie interpretat în sensul că, în scopul acestei dispoziții, sarcina de a proba că redirecționarea s-a făcut cât mai repede posibil revine operatorului efectiv de transport aerian sau dacă trebuie interpretat în sensul că această sarcină revine pasagerilor în cauză.

Având în vedere că operatorul efectiv de transport aerian este cel căruia îi revine sarcina să propună pasagerilor în cauză și varianta unei redirecționări, în condiții de transport comparabile, spre destinația finală, cât mai repede posibil, propunerea avansată fiind determinată de mai multe elemente pertinente – precum ora de sosire la destinația finală după redirecționarea preconizată, condițiile în care redirecționarea preconizată se poate realiza, precum și faptul dacă redirecționarea în cauză poate fi realizată de el însuși sau necesită ajutorul unui alt operator de transport aerian –, Curtea a stabilit că sarcina de a proba că redirecționarea s-a făcut cât mai repede posibil revine operatorului efectiv de transport aerian.

În concluzie, dispozițiile Regulamentului nr. 261/2004 invocate de instanța de trimitere trebuie interpretate în sensul că:

- Un prejudiciu propriu și care are vocație să fie apreciat individual și *a posteriori* (precum un salariu nerealizat) poate face obiectul unei compensații suplimentare, diferită de compensația forfetară prevăzută în regulament.
- Permite instanței naționale competente să scadă compensația acordată în temeiul acestui regulament din compensația suplimentară, însă nu o obligă să facă acest lucru.
- Impune operatorului efectiv de transport aerian să prezinte pasagerilor în cauză informații complete privind toate posibilitățile prevăzute de articolul 8 alineatul (1), fără ca pasagerii în cauză să aibă vreo obligație de a contribui activ la căutarea informațiilor în acest scop.
- Sarcina de a proba că redirecționarea s-a făcut cât mai repede posibil revine operatorului efectiv de transport aerian.

Hotărârea Curții este în linia observațiilor formulate de Guvernul României.